

“СЛОЎЦА К СЛОЎЦУ, ЯК ЗЯРНЯТКА ДА ЗЯРНЯЦІ...”

Адной з прадстаўніц багатага на паэтычныя і песенныя таленты палескага краю з’яўляецца Галіна Мікалаеўна Дашкевіч. Яна нарадзілася 20 лістапада 1947 г. (паводле дакументаў: 2 снежня 1948 г.) у Тураве Жыткавіцкага раёна Палескай вобласці ў сям’і паэтычна адораных настаўнікаў Мікалая Паўлавіча і Марыі Міхайлаўны (Лагвінец) Клімовічаў. Якраз ад родных, якія заўжды шанавалі народную песню і слова, інтарэс да літаратуры і сцэнічнае чытанне, ад спакоувечнай мудрасці палешукоў і самой тутэйшай зямлі – “ад Турава, Найды і Людзяневіч” (Н. Аксёнчык) – бярэ пачатак працулая паэзія Г. Дашкевіч.

Адразу пасля Вяліка-Малешаўскай СШ (Столінскі раён) Г. Клімовіч паступіла на філалагічны факультэт Мазырскага педінстытута па спецыяльнасці “Руская мова і літаратура” (1963/1967). Некаторы час тут жа, у горадзе над Прыпяццю, працавала выхавацелем дзіцячага садка № 2 (1967/1970), настаўніцай беларускай мовы і літаратуры СШ № 6 (1970–1978), а з 1978 г. – асістэнтам, пазней старшым выкладчыкам Мазырскага педінстытута (1988), дзе выкладала рускую і беларускую мову і літаратуру на падрыхтоўчым аддзяленні. У 1983–1986 гг. вучылася ў аспірантуры Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы АН Беларусі, пры Вучоным савеце якога ў 1989 г. абараніла дысертацыю па тэме “Праблемы раманнай творчасці Івана Шамякіна”. Кандыдат філалагічных навук з 1990 г. З гэтага ж года і ўключна да 2015 г. працавала на кафедры беларускай літаратуры. На пасадзе дацэнта – з лістапада 1992 года. У 1997 г. прысвоена вучонае званне дацэнта. У 2000 г. прынята ў Саюз беларускіх пісьменнікаў.

Першы друкаваны верш Г. Дашкевіч “Моя улица” (газета “Камуніст Палесся” ад 4 красавіка 1964 г.). І далей Галіна працягвае актыўна выступаць з публікацыямі ў раённым і рэспубліканскім перыядычным друку. Доказныя вынікі творчага плёну аўтара ў галіне паэзіі – выхад у свет зборніка “Верасніца” (1997), кнігі для дзяцей “Паўлік кніжачку чытае” (2001), а таксама грунтоўных вершаваных падборак у калектыўных выданнях “Ты, Мазыр, мой Парнас” (2001), “Натхненне” (2004), “Святло шчыmlівай памяці” (2006), “Званы сумлення” (2009) і інш.

Дзякуючы намаганням мазырскіх кампазітараў набылі музычнае суправаджэнне, сталі песнямі вершы Г. Дашкевіч “Берагі”, “Жанчына ў чорным”, “Настаўнікам”, “Падмятала я святліцу дый шырокую”, “Песня аб Мазырскім інстытуце”, “Чэмер-чамярок” (А. Аўсіюк), а таксама “Беларускія дзяўчаты” (Л. Шнітман), “Спіць пад зоркамі Прыпяць...” (“Накцюрн” М. Копача). Украінскага песенніка І. Скалецкага захапіў такі твор нашай зямлячкі, як “Воблакі, нібы вяночкі белыя...” (песня “Роздум”).

І гэта не дзіўна. Іншы раз паэтэса ўжо самой назвай твора вызначае яго жанравую спецыфіку (да прыкладу, “Песня”). Некаторыя з яе вершаў блізкія да песень рытміка-інтанацыйным малюнкам, спосабамі рыфмоўкі, выкарыстаннем розных відаў паўтараў. У іх ліку “***Рукі ўскіну накрывж...”, “***Вербачка ў полі...”, “Малітва”, “Прывітальная” і інш. Ужо з першага радка палоніцьзаварожвае танцам русалкі, народжаным магіяй дзіўнага гучання музыкі і такіх жа рухаў нязвычайнай для сучаснай паэзіі і ў нечым падобнай да біблейскай Саламеі гераніні, наступны верш Г. Дашкевіч.

Танцуе русалка на дзікай паляне

**Пад музыку дзіўную Леля, О Божа, як
гуслі пяюць у тумане, Спавітыя
радасцю хмельнай!” [1, с. 87].**

Але пры далейшым чытанні твора нельга не заўважыць, што зададзеная ў першым катрэне твора наструненая танальнасць блізкай да абраду чароўнай дзеі ў дзвюх наступных строфах не набывае чаканага кульмінацыйнага працягу і пераходзіць ўжо ў эмацыянальна нейтральны нарацыйны план з паведамленнем пра прыпяцкую русалку, якая працягвае нястомна шукаць папараць-кветку “для ўсіх нешчаслівых” [1, с. 87]. На прыёме персаніфікацыі вядомых беларускіх рэк, узнаўленні бостваў і іншых вобразаў народнай міфалогіі заснаваны і верш Г. Дашкевіч “***Дняпро і Сож – малойцы гаманкі...”. Гэта яшчэ адно доказнае сведчанне багацця вобразнай сістэмы паэзіі аўтара.

Істотна ўзмацняе лірычнае гучанне вершаў ураджэнкі Жыткаўшчыны паэтызацыя расліннага свету, зварот да дрэў і кветак, большасць з якіх традыцыйна атаясамліваецца ў свядомасці народа з прыроднай існасцю, няпростай доляй жанчыны і адначасова падкрэслівае чуласць яе натуры, заўсёдную патрэбу і памкненне да прыгожага. (Ці не адсюль некаторая ідылічнасць, “празмерная сентыментальнасць” асобных твораў аўтара, пра якія ўжо гаварылася ў крытыцы?) Размова ідзе пра вобразы сасны, вярбы, бярозы, каліны, рабіны, бэзу, ружы, шыршыны, белай лілеі, рамонка, васілька, якія сустракаюцца ўжо ў назвах і больш разгорнута ажываюць у змесце многіх вершаў, асабліва ярка і кранальна – у творах дзіцячай паэзіі, паэтэсы. Адметна, што і сябе яна ідэнтыфікуе з носьбітам памяці продкаў, годнасці і гонару дрыгавічоў, галінай ад дрэва Айчыны, тым больш што да гэтага, праз утварэнне аманімічнага сугучча, падштурхоўвае ўласнае імя:

**Я – галінка ад дрэва маёй Беларусі, Быць
да скону хачу яе вернай дачкой.
Да шурпатай кары я шчыльней прытулюся
І адчую яе трапяткое цяпло”**

(“*Я – галіна ад дрэва маёй Беларусі...” [1, с. 69]).**

Больш за дваццаць гадоў Г. Дашкевіч з’яўлялася адной з вядучых актрыс Мазырскага народнага тэатра, на аснове якога і быў створаны прафесійны драматычны тэатр імя Івана Мележа. Адна з самых яркіх яе роляў – Зоська з “Раскіданага гнязда” (галоўны рэжысёр – заслужаны работнік культуры Беларусі М. Я. Колас, сапраўдны самародак “з лельчыцкіх загонаў”, якому актрыса пазней прысвеціць верш “***Міхал Яўхімавіч, маэстра Колас...”). За ўдзел у гэтым спектаклі на сцэне Крамлёўскага тэатра 24 мая 1967 г. Г. Клімовіч, тады яшчэ студэнтка, “гонар і пяшчота Мазыра” (паводле Н. Аксёнчык), была ўзнагароджана залатым медалём і дыпломам I ступені. У 1982 г. у пастаўленай тым жа рэжысёрам да юбілею Янкі Купалы “Паўлінцы” Галіна ўжо разам з мужам Яўгенам Дашкевічам выступаць выканаўцамі роляў Паўлінкі і пана Быкоўскага. Пра сапраўдны прафесіяналізм і вакальнае майстэрства акцёраў сведчаць атрыманья імі высокія ўзнагароды і прысваенне званняў лаўрэатаў самадзейнага тэатральнага мастацтва Беларусі. Удала выконвала Г. Дашкевіч і ролі Жэні ў п’есе І. Козела “Канчане – суседзі мае”, Хадоські – у спектаклі паводле рамана І. Мележа “Людзі на балоце”, Зіны і Надзеі – у трагікамедыі А. Макаёнка “Трыбунал”, Наташы – у “Браме неўміручасці” Кандрата Крапівы.

Несумненна, што схільнасць да сцэнічнага пераўвасаблення, аднолькава як і сямейныя традыцыі, моўная чуйнасць, здольнасць заўважаць і **захапляцца дасканаласцю палескай прыроды, жаданне перад усім светам засведчыць мудрасць**

і чалавекалюбства родных і землякоў, веліч слынных асоб Айчыны, надзвычай паспрыялі раскрыццю лірычнага таленту Г. Дашкевіч. Можна меркаваць, што ў многім якраз перажытае на сцэне, шчырая ўдзячнасць геніяльным папярэднікам і сучаснікам за іх неацэнныя жыццёвыя і творчыя ўрокі падштурхнула аўтара да напісання вершаў пра тэатр, прамых і апасродкаваных паэтычных прысвячэнняў. У тым ліку – “***Я іграла Паўлінку...”, “Зоська”, “***Дзядзька Колас, Канстанцін Міхайлавіч...”,

“***Даруй мне за слёзы, паэце...”, “Іван Мележ у Мазыры”, “Жэні Янішчыц” і іншыя. За выключэннем некаторай экзальтаванасці асобных радкоў, у асноўным гэтыя творы пазбаўлены штучнага слаvasлоўя і вымушанай прывязанасці да памятных дат. Ці не таму, што Г. Дашкевіч угадвае і ацэньвае вартасць людзей “на свету іх вачэй”, “на свету іх душы”, на праменнях дабрыні, адрасаваных іншым (верш “***Людзей я пазнаю...”)??

Да гонару Г. Дашкевіч, прадмову да яе зборніка “Верасніца” напісаў вядомы літаратуразнавец Віктар Каваленка. Пры гэтым даследчык гаворыць пра аўтара кнігі як пра паэтэсу “з сур’ёзнымі творчымі магчымасцямі” [2, с. 10], адзначае шчырую непасрэднасць, рэдкую адкрытасць душы яе лірычнай гераіні, падкрэслівае натуральнасць гучання вершаў і багацце зафіксаваных у іх вобразным свеце жыццёвых і тапанімічных рэалій. Сапраўды, паэтычнае “Я” Г. Дашкевіч мае сталую, асветленую “Агменем радовішча”, як на тое ўказвае назва першага раздзела кнігі, і акрэсленую канкрэтнымі айконімамі (“На Палессі”, “Сповідзь палешука”, “Верасніца”, “***Маленькая вёсачка Малешаў...”, “***Гавораць, што стары Мазыр...”), рэкамі і рачулкамі (“***Стаю над Прыпяцю у задуменні...”, “***Я – галіна ад дрэва маёй Беларусі”, “***Дняпро і Сож – малойцы гаманкія...”), азёрамі і азерцамі (“***На Палессі не гавораць, а спяваюць...”, “Бабуля Куліна”, “Прыстань”), курганамі над Прыпяцю, Тураўскімі мурамі і пушчай з русалкамі, мясцовай гісторыяй і сённяшняй атрыбутыкай з ненатольным “пахам Бацькаўшчыны ажынным” [1, с. 86] палескую прапіску.

На Палессі сярод безлічы дзівосаў

Ёсць чаруючыя назвы нашых вёсак:

Верасніца, Любавічы, Азяраны...

Так ласкава, нібы сонейка ўранні,

Зіхацяць, пераліваюцца, струменяць Словы

родныя пяхчотна, задуменна [1, с. 13].

У густанаселеным свеце Г. Дашкевіч, дзе “...не гавораць, а спяваюць, / Мову родную да сэрца прытуляюць” [1, с. 39], дзе ўсе раслі і рваліся на шырокі жыццёвы прастор “пад песні задуменныя Палесся” [1, с. 34], гэтыя дзівосныя “спяванкі ... Беларусі” [1, с. 94], прысутнічаюць не толькі сучаснікі, але і цені прашчураў. Сярод іх – святая Еўфрасіння (“***Малая князёўна Прадслава...”), славуты сын тутэйшай зямлі Кірыла Тураўскі, князі Тур, Святаполк (“***Стаю над Прыпяцю у задуменні...”), Астрожскі, што “граміў тут татараў” (“Мазыр”), прадстаўнікі ўласнага роду пісьменніцы, паэтычна ўзнёслай дачкі Палесся, чайкі з Прыпяці. А гэта – бабулі Антаніна і Куліна, дзяды Павел і Міхал (“***– Унучка,

– казала бабуля мая...”, “***Калі была бабуля маладою...”, “Палескі Бог”, “Дзед Міхал”, “***Ўдыхаю водар каласоў...”), дзядзькі Васіль і Рыгор (“***Загінуў родны дзядзька мой Васіль...”, “Дзядзька Рыгор”), незабыўныя матуля і бацька (“***Парою невыносна цяжка...”, “***Рукі ўскіну накрывж...”, “Падаюць яблыкі”, “***Сад, што садзілі мой бацька і дзед...” і інш.).

Праз павязь лёсаў прадстаўнікоў розных эпох, а сувязнымі паміж імі могуць выступаць бабулін ручнік, бацькоўская хата, студня, буслянка, сам “бусел у сарочцы вышыванай” [1, с. 97], слова, мова, песня, жыта, засеянае поле, жніво, сад, родная вёска, магільны, Прыпяць, усё Палессе і Беларусь, Г. Дашкевіч аднаўляе мінуўшчыну і адначасова сцвярджае думку пра непарыўнасць часоў і супольнасць планет. Так, у вачах унука яна бачыць не толькі “праменьчык, што продкі ... падаюць праз вякі” [1, с. 94], не толькі ўгадвае знешняе падабенства дзіцяці з дзядзямі і прадзедамі, але і заўважае “сусвету пласты”, поўніцца верай ва ўласны працяг, немінучае ўваскрашэнне ў наступных пакаленнях (“Унуку”, “***У маёй у хаце...”,

“Мацярынскае”, “*** Матуля, галубка, спявае дачушка...”, “Падаюць яблыкі”).

Зрэшты, лірычная гераіня пісьменніцы гатова абмежавацца і проста магчымасцю прыпасці да раллі “прагным, выспелым зернем” (“Спіць пад зоркамі Прыпяць...”, [3, с. 103]), каб пазней прарасці коласам і пераплесціся ў збажыне з васільком або ўзысці папараць-кветкай “у абдымках Беларусі ласкавай” (“Воблакі, нібы вяночкі белыя...” [3, с. 126]).

Заўважна іншую – пераважна элегічна-баладную – танальнасць маюць вершы Г. Дашкевіч, што ўвайшлі ў раздзел кнігі “Жанчына ў чорным”. Скрызная прасякнутаасць твораў дадзенай тэматыкі адпаведнай вобразнай сістэмай, пранізліва вострай інтанацыяй мацярынскага суперажывання, неўдаваным болем тутэйшай жыхаркі за людзей і прыродны свет роднага Палесся і ўсёй Беларусі абумоўлена невыносным цяжарам тых пякельных выпрабаванняў, што выпалі на іх лёс з-за Чарнобыльскай трагедыі і яе горкіх наступстваў (“***Тут кожны пасталее без прынука...”, “***Радыяцыя сэрцы зашкальвае...”, “Малітва”, “Навалокі” і інш.). Гераіня верша “Жанчына ў чорным” сучаснай паэтэсы, падобная да Плачкі Яна Баршчэўскага ці Галоскі-галасніцы В. Казько сваёй зажуранасцю і адчаем, выступае адначасовым увасабленнем дакору, бяды і пракляцця вядзьмарцы-нядолі. Яе маўклівую тугу і адстароненасць у “Сповідзі палешука” змяняць слёзы старога, якога “ўдзень і ўночы” клічуць родныя падворак і магількі на Брагіншчыне, і даўно набалелыя, таму дакладна і рытарычна сфармуляваныя, асабліва нястрымныя пасля гэтай выпадковай сустрэчы, пытанні “Я”-гераіні Г. Дашкевіч з трагічным і метафарычна аформленым малюнкам-падсумаваннем.

Завошта нам такія мукі?

**Чым правініўся перад Богам Народ
мой шчыры, працавіты?**

**Мой край засеяны трывогай, Палынным
смерчам апавіты [1, с. 52].**

Здаецца, боль усіх чарнобыльскіх перасяленцаў і саміх адселеных вёсак, дзе нават сады расцвітаюць самотнымі, а журботныя кветкі “...дзеткамі ненароджанымі // Ападаюць на дол...” [1, с. 57], змагла перадаць Г. Дашкевіч у вершы “***У Паселічах болей не селяцца...”. Непараўнальна моцнага эфекту ўздзеяння на чытача, але ўжо без звароту да карцін прыроднага свету, ужывання сімвалаў і іншых тропаў, дасягае аўтар праз прыём перспектывы ў сціслай і адначасова выключна ёмістай

канцоўцы верша “Іван Мележ у Мазыры”. Шчаслівы – не звездаў чарнобыльскі дым, Зайшоўся б, каб звездаў, ад болю [1, с. 60].

Пры знаёмстве з гэтым і іншымі лепшымі вершамі Г. Дашкевіч пераконваешся, што недарэмна аўтарам траціўся “запал душы”, дбайна ўзрыхлялася поле Дабрыні і Спагады. З Надзеяй кінутае ёю ў раллю продкаў зерне ўжо колькі часу прыносіць і будзе абавязкова працягваць прыносіць жыццядайны плён, дапамагаць сучаснікам у пошуках сцяжыны да прашчураў і да Беларусі.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Дашкевіч, Г. Верасніца. Кніга паэзіі / Галіна Дашкевіч. – Мінск : Маст. літ., 1997. – 140 с.
2. Каваленка, В. “Мой край засеяны трывогай...” / Віктар Каваленка // Верасніца. Кніга паэзіі / Галіна Дашкевіч. – Мінск, 1997. – С. 5–10.
3. Дашкевіч, Г. Палесся радзімага знак / Галіна Дашкевіч // Званы сумлення: зборнік вершаў / склад. А. Р. Каляда. Мазыр : Калор, 2009. С. 77139.